

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 12 kn.
félévre 6 " "
negyedévre . . . 3 " "
Egy szám ára: 24 flr.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.**Hirdetés ára:**

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 14 flr.
többször közölve 10 flr.
Bélyegdij: külön 60 flr.

Tartalom: A házassági törvényjavaslatról. (Kund Samu.) — A kerületek új beosztása. II. (Thébüsz János.) — Nekrológok. — Irodalom. — Belföld. — Vegyesek.

A házassági törvényjavaslatról.

Az ág. h. evangélikus ker. egyháznak zsinata dr. Győry Elek zsinati képviselő urnak, mint előadónak, 1893 febr. 9-ki ülésében elmondott jeles beszéde után szótöbbséggel azon nyilatkozatot tette, hogy a házasság ügye első sorban állami szempontból bírálendő el, ezen ügy mai állásában azonban nem tartja időszerűnek a házassági kérdésben bővebben nyilatkozni. Akkor ugyan is még csak azt lehetett tudni, hogy a házasságnak polgári törvényvel való egységes szabályozása tervben van, de azt, hogy mi lesz azon törvénynek tartalma, minő alapokon fog az nyugodni, meg fog-e felelni valóban az állami feladatoknak és érdekeknek, még nem lehetett tudni.

Most immár ismerjük a lapok közlései szerint a polg. házasságról szóló törvényjavaslatot egész terjedelmében. Eltekintve a kérdés első oldalától megfelel-e a javaslat közegyházunk meggyőződése szerint az állami feladatoknak és érdekeknek? — Egyéni igénytelen nézetem az, hogy kevésbé agyályos, a mi a javaslatban benne van, mint az, a mi mellette van, és az, a mi benne nincs.

Köztudomású dolog, hogy a zsinati atyák tekintélyes része a zsinat ünnepélyes nyilatkozatába bele akarta foglaltatni azt, hogy egyházunk az 1868. évi 53-ki törvény fentartásához a közbékesség állami fontos érdekéből ragaszkodik. Ha emlékeztem nem csal, a zsinati elnökség akkor ennek kifejezést is adott, és ebbéli nyilatkozatát élénk helyeslés kísértte. És ez óta is valahányszor egyházunk vezetői e kérdésről közgyűléseinkben nyilatkoztak, mindannyiszor kifejezést adtak azon hitőknek, és közgyűléseink egyenlő akaratlan valának velők abban, hogy a kormány és a törvényhozás bölcsessége az egyházpoltikai kérdéseket nem akép fogja megoldani, mikép a gyengébb egyházak törvényeken alapuló jogainak fennmaradása biztosítást ne nyerne, és eddigi biztosítókat ezután is meg ne tarthat-

nák. Annyival inkább hittük ezt, mivel gróf Csáky Albin ur, ő kegyelmessége az 1868 évi 53. t. cz. 12. §-a védelmében ugyancsak exponálta magát! És ime decz. 2-án a polgári házasságról szóló törvényjavaslatnak nyomában járt a gyermekek vallásáról szóló törvényjavaslat, melynek utolsó §-a a junktimot, a legszorosabb összefüggést e két törvényjavaslat között félreérthetetlenül kimondja! E törvényjavaslat pedig egyenlő az 1868: LIII. t. cz. azon lényeges pontjainak eltörlésével, melyekhez való ragaszkodását az evangélikus egyház törvényes képviselése több ízben ünnepélyesen kinyilatkoztatta!

Óh! ha a kormány az egyházakra hallgat, lehetetlen akkor az egyházpoltikai kérdéseket megoldani. Áthidalhatatlan új választja el a polg. házasságra s a vegyes házasságban született gyermekek vallására vonatkozó kérdésekben a róm. kath. és a protestáns egyházakat. A róm. kath. egyház hitelvéinél fogva a házasságot szentségnek tartván, irtózik a polg. házasságtól! de követeli az 1868: LIII. t. cz. lényeges §§-ainak módosítását, legalább is olyatén értelmezését, mely a róm. kath. egyháznak kedves. Az evang. egyház annál a kérdésnél, vajjon az állami törvényhozást illeti-e meg a házassági jog megalkotása és a házassági ügyekben való bírászkodás, nem kíván ellenkező álláspontot elfoglalni; azonban hogy a gyermekek vallása alku, egyezkedés tárgya lehessen, természetellenes, veszedelmes dolognak tartja.

Százados, szomorú tapasztalat és visszaélések erősítették meg ezen utóbbi véleményében, nem szükséges ezt bővebben indokolnom, elég reámutatni a reversálisokkal folytatott bűnös üzemek botrányos krónikájára!

Törvényeseknek a tényleg hazánk törvénykönyve nem ismerte el. Az 1868: LIII. t. cz. határozottan kimondja, hogy érvénytelenek. A törvényes érvényes reversálisok virágkora ezután fog beállani. A gyermekek vallásáról szóló törvényjavaslat szentesíti azokat. Bármely vallású házasan-

dók, házasságuk megkötése előtt megegyezhetnek arra nézve, hogy születendő gyermekeik a bevett, vagy törvényesen elismert hitvallások közül melyiket kövessék.

Akép van indokolva ennek ártalmatlan volta, hogy a házasságkötés az egyházak kezéből kiragadtván, a házasfeleknek leendő gyermekeik vallásos nevelése iránt létesülő megegyezésének mily irányban való létrejötte körül a különböző vallásfelekezetek érdekeinek egyenlő esélyei is az illetéktelen befolyásolásnak kizárásával biztosíthatók. Elméletileg igen, de a gyakorlati élet kigúnyolja az elméletet. — Hát bizony eddig is elébe lehetett vágni az egyház szolgálói által reversálisok kicsikarására megkísérelt érzelmeknek; de erős lélek kellett hozzá. Gyenge lelkek ez után sem fognak az illetéktelen befolyás rohamainak ellent állhatni. És e rohamok annál hevesebbek lesznek, mivel a törvény által felbátorítva fogja magát érezni mindenik egyház lelkésze, hogy befolyásával folyton tüzelje, zaklassa hívét, és mivel a megegyezés csak a házasságkötés előtt történhetik meg jogérvényesen, az erőszakoskodás lehető legnagyobb kifejtését a mátkaság idejére fogják összpontosítani, úgy hogy a házasulandóknak a gyermekek nevelésére vonatkozó megállapodásai a legkritikább esetben lesznek szabad megfontolt elhatározásuk eredményei.

És ha megbánták a házasfelek, a mit mint jegyesek meggondolatlanul cselekedtek, megbánták, hogy a pap faggatásainak, a közbenjárók unszolásainak engedtek, kik a mint eddig csupán csak a tulipántos láda tartalmán, a boczán meg a czoczán alkudoztak, ezután a születendő gyermekek vallásán is alkudozni fognak: akkor nem marad más választásuk, mint vagy holtukig szánni-bánni ifjuságuk botlását s lelkiismeretük furdulásaiban elszenvedni a földi pokol minden kínjait a házasság rendjében, melyet az Isten az emberek boldogsága végett rendelt, vagy a minek meggátlására óvszerül hozzák a polgári házasságot, vallás-cserebelés által megmenteni a mit lehet, megszabadulni a mitől lehet. (Törvényjavaslat 3—4. §§.)

Hazai szempontok kívánják-e ösztönt adni, módot nyújtani a családi béke, ezen drága közkincsünk feldulására? Liberalismus-e a reversálisok törvényesítése által a mátkaság szerelmi mámorában kicsikartatni megmásíthatatlan ígéreteket vagy egyengetni a vallás-cserebelés útját? . . .

„A szülők természetes joga“, e jelszó hangzik egy idő óta oly táborból, melyben a szülők ezen természetes jogának gyakorlását soha sem engedték más irányban és most sem engedhetik más irányban, mint a római kath. egyháznak elzálogosítani a gyermekeket; különben a gyóntatószékben nincs feloldás, a templomban nincs megáldás. Pedig mi lehetne természetesebb joga s kötelessége a szülőknek, mint saját anyagi és erkölcsi vagyonukat átörökíteni magzataikra? „A szülők természetes joga“, ez alapon áll a gyermekek vallásáról szóló törvényjavaslat is; de szerinte a szülők természeti joga nem

korlátlan, egyszer lehet csak gyakorolni e szülői jogot, akkor lehet csak gyakorolni e szülői jogot, midőn azok, kik gyakorolják, még távol sem szülők (lucus a non lucendo!), midőn szerelem ittas lelkők alig képes a komoly dolog higgadt megfontolására, csak azt tudja, hogy szereti jegyesét, midőn elpirulnak a szóra, hogy magzatokat nemzenek! „A szülők természetes joga“, ím e csalóka jelszó alatt az őszinte liberalismus az álnok ultramontanizmussal heves harcz után békét köt, melynek feltétele tisztességes elvonulás és a mi a harczra okot szolgáltatott volt: az 1868. 53. t.-cz. eltörlése!

Igaz, hogy az 1868. 53. t.-cz. szövegében benne van annak ideiglenes érvénye. Addig tart az, míg a bevett vallásfelekezetek egymáshoz és az államhoz való viszonya a teljes jogegyenlőségnek s viszonyosság alapján szervezetenek. E viszony ekkép szervezve még távolról sincs, és az egyházpolitikai törvényjavaslatok által sem lesz azonnal és véglegesen szervezve. A római kath. egyháznak e hazában az alkotmány erejénél, a megmérhetetlen állami dotatióknál fogva hatalmas és nagy befolyása volt és van: mihez járul még „az egyedül üdvözítő római kath. egyház“ ábrándjából kifolyó, gyakran kiméletlenül erőszakos coge intrare! Csoda-e, ha a protestáns ember az 1868. 53. t.-czikkhez, mely százados méltatlanságot az egyenlőség s viszonyosság elve szerint intézett el, ragaszkodik és a gyermekek vallásáról szóló törvényjavaslatot aggodalommal fogadja?

Másodszor áttérek immár azon lényeges dologra, melyet minthogy a javaslatban benne nincs, a protestáns egyház szempontjából, de hazafias, liberalis tekintetből is sajnosan nélkülöztünk benne. A házasságot felbontó okok közt nem említetik a házasfelek kölcsönös engesztelhetetlen gyűlölsége.

A házasság eszménye szerint nem köttetik rövid lejáratra, sem hosszabb felmondásra. A törvényjavaslaton is végig vonul azon alapelv, hogy a házasság föl nem bontható. Az evangélikus egyház ezen eszményt, mint a maga eszményét is a törvényjavaslatban örömmel üdvözölheti. De minden korok, minden idők tapasztalása azt bizonyítja, hogy vannak emberek, házasfelek, kiket Isten nem egymásnak teremtet, a kiknek házasságában a házasság főcélja, hogy az állandó boldogságnak eszközlője legyen, el nem érhető. Ilyen sajnos eset áll be, ha a házasfelek kölcsönös, tartós és ki nem engesztelhető gyűlölsége által a házasság belső alkotászeiben annyira megromlik, megbomlik, hogy az, a minek földi édennek kellene lennie eszménye szerint, a valóságban valódi pokollá vált. Ily sajnos eset előtt az állami törvényhozás szemet nem hunyhat. A kik egymással nem boldogulnak, mással meglehet, szerencsésebbek. Távol van tőlem, hogy ügyvédje legyek a könnyű, a könnyelmű elválasztásoknak. A bosszúság sokszor mulékony, az idegenkedés legyőzhető. A lelkipásztorkodás áldásosabb sikerei közé tartozott a multban s fog tartozni a jövőben is, kiengesztelni az egymással meghasonlott házasfeleket. De a hol a baj gyógyíthatatlanná vált, sem a többször meg-

kísérlett békéltetés, sem a hosszabb peres eljárás javulást nem képes elérni, ott az állam érdekében, a felek érdekében a családok érdekében formailag is szélylyel kell választani, a mi lényegileg úgy is régen elvált egymástól, és el kell távolítani a nyügöt! Ez az evangélikus egyház felfogása, ez az evangélikus házassági jognak elve.

Az arany középuton marad e felfogás, e jogi elv. A szélsőségek egyfelől azon hirhedtté vált eljárás, mely a házasságokat rövid uton könnyű szerrel szétválasztotta egymástól, kölcsönös engesztelhetetlen gyűlölség okából, noha talán a feleket kiengesztelni, komolyan egyszer sem kísérlette egymással meg; másfelől pedig a római katolikus felfogás, mely a házasságot föl nem bontja, legfőlebb ágytól és asztaltól választja el egymástól a házasságokat. — És mi ennek sokszor a szomorú, botrányos következése? Titkos kicsapongás, vagy nyílt ágyasság, erkölcstelen elaljasodás és elbukás! Bölcsét fog cselekedni törvényhozásunk, ha ezen nagyobb bajok elhárítása végett, a kölcsönös gyűlölség miatt is megengedi, de óvatos birói eljárást kötve ki, a házasság felbontását; ellenkező esetben félő, hogy a törvényjavaslat 23, 97 és 107 §§-ai utat fognak mutatni erkölcstelenségre, melyen a bilincsből meglehet szabadulni, és új boldogabb házasságot kötni. — A harag rossz tanácsadó; az engesztelhetetlen gyűlölséggé fokozódott harag a legrosszabb tanácsadó. Hány embert ragadott már annyira, hogy láb alól eltegye azt, ki neki akadékjában van, és megszabaduljon két bilincstől! Hány emberben fogja, ha a törvénybe a kölcsönös engesztelhetetlen gyűlölség a bontó okok közé fel nem vétetik, csak a gondolatot megérlelni, hogy ha nem választanak el attól, a kit engesztelhetetlenül gyűlölök, tiltott viszonyt kezdek egy másodikkal, kit nem szeretek; gyűlöletes házasság majd kéri a házasságtörés okából a házasság felbontását, mert ő is szabadulni akar (97 §), vétkesnek nyilvánítván, a felbontó ítéletben eltílatom a házasságkötéstől azzal, a kivel a házasságtörést elkövettem (107 §); közte s köztem ugyan tilos a házasságkötés, mely eszembe sincs (23 §); de egybekelhetek és egybekelek azzal, a kit szeretek, a ki engem szinte szeret, és megbocsát.

Kérdezem immár szabadelvűség-e, századon át élvezett jogát számos honpolgárnak megszorítani, tán mivel néhány helyen e joggal visszaélést követtek el, vagy mivel mások e jognak élvezetében nem voltak? Felelet: Szabadelvűség a jogokat nem megszorítani, hanem kitágítani! És abusos non tollit usum! — A haza érdeke kívánja-e, hogy egymást a engesztelhetetlenül gyűlölő házasságok, kiknek házassága alapfeltételeiben rég felbomlott, mint gálya rabok egymáshoz maradjanak bilincselve, míg a halál nem könnyörül rajtuk? Szilágyi ő nagyméltósága mondja: a nagy állami érdek tiszta és boldog családi életet kíván! — Fontos közérdek követeli-e, hogy a mikép most némelyek könnyelmű vallás-cserére vetemedtek az elválhatásért, ennek utánna a törvény utalja, szorítsa az engesztelhetetlen gyü-

lölséggel eltelt házasságokat erkölcstelenségre? nem költemény, de valóság, hogy minden országnak támasza, talpköve a tiszta erkölcs!

Kund Samu.

A kerületek új beosztása.

II.

Első cikkemben dióhéjba szorítva kifejtettem azon okokat, melyek miatt a bizottság által javasolt felosztási tervet elfogadni nem lehet.

Ezen folytatólagos cikkben arra nézve akarom elmondani egyéni nézetemet: Szükséges-e az egyházkerületek új beosztása? És ha igen, mily módon legyen az foganatosítva?

Hogy szükséges, erről egy csekély töredék kivételével egész evangéliumi egyházunk meg van győződve.

Az új beosztás kérdése zsinatunkat is foglalkoztatta. E sorok írója azon indokolással, hogy az egyházkerületek új kiegészítése vagy beosztása csakis közigazgatási kérdés — s meggyőződése most is az — ennek kereszttülvitele az egyetemes gyűlés jogkörébe utaltassék.

A bányai kerület igen tisztelt felügyelője ellenkező véleményben volt s azon — a zsinat által el is fogadott — indítványt tette, hogy „az egyházkerületek új beosztása, az érdekelt egyházkerület s az egyetemes közgyűlés meghallgatásával a zsinatnak, egyes egyházközségnek vagy egyházmegyének más egyházkerületbe való csatolása az egyetemes közgyűlésnek jogkörébe tartozik.“ (108.)

Az egyházkerületek új beosztását nem tartotta égető szükségnek.

Azóta nagyot fordult meggyőződésének a kereke.

Egyházunk ezen kitűnő vezérférfia, ki, midőn én szerencsétlenségemre 12 évvel ezelőtt a létező nemzetiségi jogosulatlan aspirációkat felfedtem, ezt jóhiszeműleg tagadásba vette a legnagyobb igazságot szolgáltatva nekem, midőn az évi kerületi gyűlés alkalmával megnyitó beszédében ezeket mondotta: „nem szabad semmiképen megengedni, hogy nemzetiségi jogosulatlan aspirációk és küzdelmek egyházi tért foglaljanak.“ — Ő maga hozta szóba az egyházkerületek új beosztásának szükségét s ha ezt a zsinat foganatosítja, meri „állítani, hogy az utókor hálájára tesszük magunkat érdemessé.“

Honnét a nagy fordulat?

A dunánineni kerületnek közvetlenül a zsinati törvények szentesítése után tapasztalt kirúgó magatartása okozta azt.

Jogosulatlan nemzetiségi aspirációkból táplálkozó rakoncátlan többség kibuktatta a hivatalokból a hazafias elemet és a bolygó püspöki székhelylyel bolygóvá tette magát a kerületi pénztárt is. Törvényes formák keretén belül ugyan, de tapintatlanul és eszélytelenül.

A kisebbségben maradt három esperességnek, a

küzdelem nyílt tengerén vergődő hajóját a nemzeti-ségi tomboló vihar által felkorbácsolt szennyes hullámok elnyeléssel fenyegették. Ez a legfőbb kormányshoz, az egyetemes gyűléshez fordult, kiáltva: Uram! ments meg, mert elveszünk.

És ez kinyújtotta ujt kezét. Elhatározta, hogy az egyházkerületek új beosztást nyerjenek.

Az egyetemes gyűlés által kiküldött bizottság felosztási terve azonban úgy a történeti tradícióval, valamint a földrajzi és népességi tekintetekkel homlok-egyenest ellenkezik.

Az együttes, összhangzó működést gátló nemzetiségi ellentéteket pedig nem csak hogy nem korlátozza, hanem kitágította.

A ragadó betegségnek legbiztosabb gyógyszere a zárlat. Körülzárolt helyen kell azt elfojtani és kiirtani.

A bizottság terve a fertőző bacillusokat egy kerületből három kerületre plántálja át. Az égő csóvát három kerület területére dobja.

Ha már egyszer kimondotta az egyetem, hogy az egyházkerületek új beosztása okvetlenül szükséges, akkor maradjunk azon elveknél, melyeket a bizottság is felállított, de csak azért, hogy azokat megtartsa.

Ezen elvek alapján a legcélszerűbb, leghelyesebb, sőt az egyedül jogosult felosztás lenne az, hogy a mostani bányakerület ketté osztassék és a többi egyházkerületek csekély helyreigazítással változatlanul fentartassanak.

Ezen álláspont mellett nyilatkoztam 11 év előtt, ezen álláspontot tartom most is a leghelyesebbnek.

A bányai egyházkerületnek közigazgatása az ő 408 ezer lélekszámával és elnyult hosszú aránytalan testével egy embernek erejét felülmulja.

Ezt kell tehát ketté osztani és négy helyett öt egyházkerületet létesíteni.

Csakis ezen beosztás mellett tartatik meg a történeti tradíció, szem előtt tartatnak a földrajzi és népességi tekintetek is.

Ezen beosztás mellett következőképen alakulnának a kerületek;

1) A bányai egyházkerület állana: zólyomi, honti, nógrádi, budapesti és pestmegyei egyházmegyékből. Összesen 174901 lélek, 132 egyházközség és 136 lelkészszel.

2) Alföldi egyházkerület: bács-szerémi, békési és a bánási egyházmegyékből alakulna. A bács-szerémi két, a békési három egyházmegyére osztassék s így összesen hat megyéből állana 230331 lélekkel, 81 egyházközséggel és 90 lelkészszel.

3) A tiszai egyházkerület jelen területét tartaná meg 157985 lélekkel, 146 egyházközséggel és 148 lelkészszel.

4) A dunáninneni egyházkerülethez csatolhatnák Bars, a hová földrajzilag tartozik 3001 lélekszámával s öt egyházközségével, Mosony, mely a Duna jobb

partján fekszik, mint természetes testéhez Dunántúlhoz csatolhatnák s helyette a Duna bal partján fekvő fehér-komáromi egyházmegye, mely földrajzilag innenhez tartozik, ezen egyházkerülethez adhatnák. Lenne benne 177966 lélek, 108 egyházközség és 111 lelkész.

5) A dunántúli egyházkerület a fentérintett csere folytán 216134 lélekből, 159 egyházközségből és 165 lelkészből állana.

Szintén hallani vélem azon ellenvetést: ezen felosztás mellett miképen érhetjük el azon célt, mely az új felosztás legfőbb célja s melyet elérni akarunk? Miképen fékezhetjük meg a már megizmosodott nemzetiségi jogosulatlan aspirációkat?

Csakis az ilyen felosztás mellett.

De ez két feltételtől függ.

Hassanak vezérlő férfaink oda, hogy az állam tegye meg kötelességét, de tegye meg kötelességét az egyetemes gyűlés is.

Sajnos, de tény, hogy egyik sem tette meg eddig ebbeli kötelességét.

A turóc-szent-mártoni panszláv sajtó főszerve: a „Národnie Noviny“ egy emberöltő óta metsző gúnnyal ostorozza a magyar nemzeti törekvéseket, szítja a tót ajkuak között a magyar nemzet és haza elleni gyűlöletet; a hasonló szellemben szerkesztett „Hlásznik“ ezer és ezer példányban árasztja el nemcsak a felvidéki, hanem az alföldi tótajkú vidékeket, miről a sajtóirodának kell, hogy tudomása legyen, és az államügyész, hol késik az éji homályban, hogy kötelességét megtegye? Hol a kormány, hogy ezen, a magyar nemzet ellen gyűlöletet szító tót lapok helyét hazafias szellemű és irányú tót újsággal pótolja!

A f. évi egyetemes gyűlés után a turóc-szent-mártoni panszláv nyomdából kikerült a „Tót nyelv védelme“ czime alatt egy röpirat, mely sok ezer példányban küldetett szét a tót ajku népnek, hogy azt felbujtsa és izgassa. Noha az egyetemes gyűlésen szó sem volt a tót nyelvről s még kevésbé annak elnyomásáról, e röpirat hazugságot hazugságra tetéz s célzatos hazugságaival izgatja a magyar nemzet ellen a népet. Az 5-ik lapon a többek között azt nyomatta ki: „A zsinat, hiven céljához, a magyarországi evang. egyház számára olyan törvényeket és szabályokat állapított meg, hogy a templomokban mentül elébb szünjenek meg a tót istentiszteletek, szünjék meg a falusi elemi iskolákban is a tót tanítás, hogy a tót anyanyelvükhöz hű embereknek ne legyen az egyházban semmi szavuk, hogy annyira megbutuljanak és nyersekké legyenek, hogy mentül elébb következzenek be azon idő, melyben ezen országban többé már senki se vallja magát tótnak.“

És, midőn ily szándékos hazugságokkal a békés és jóra való tót népet izgatják és bujtogatják, hol van a kormány, hogy a postán az ily izgató iratokat lefoglalja, a mű szerzőjét kipuhatolja és megbüntesse?

A napi sajtóból tudjuk, hogy épen a felvidéki

tót aju iparosok csak azon feltétel alatt hajlandók iparczikkeikkel az ezredéves kiállításon részt venni, ha szláv színű zászló jelvénye alatt külön helyet kapnak. És mily mélyen alszik ismét a kormány, hogy az izgatókat kifürkészni és érdemük szerint megbüntetni nem akarja!

De tegye meg kötelességét az egyetemes gyűlés is. Sajuos, hogy eddig meg nem tette.

A rőczei tót főiskolát bezáratni engedte, de bűnös tanárait futni hagyta, sőt lelkészekül alkalmaztatta, hogy annál jobban megmételtyezzék a népet.

Az 1882-iki egyetemes gyűlés a panszláv elveknek hódolókra kimondotta, hogy azok sem felügyelők nem lehetnek, sem lelkészekké fel nem avathatók.

És a Kievbe zárandokoló, valamint a legutolsó egyetemes gyűlésen czélatukat nyíltan valló felügyelők még most is ott honolnak mint Ephialtesek elnöki székeiken.

A szláv sajtó által „bátor ifjaknak“ nevezett azon 19 pozsonyi theologus, ki azon nyilatkozatot, hogy magyar hazafi, aláírni nem akarta, felszenteltette és mint a nemzetiségi hóbort apostola, jobb ügyre érdemes szívóssággal tör czélja felé.

Midőn az idei egyetemes gyűlésen a dunáninnyi püspök az iránt lett meginterpellálva, hogy egy megrogzöttnek tudott és ismert ifjút miért szentelt fel s a püspök azt válaszolta, hogy a nevezett ifjúra nézve nála semmiféle, felszenteltetését gátló akadály be nem jelentetett, az egyetemes gyűlés azt tudomásul vette ad majorem Slaviae gloriam.

Azon pozsonyi theologusokra nézve, kik tót esküjökkel a magyar nyelv ellen tüntettek s kik, gyalázva a pozsonyi tanárokat, magyarországi panszláv lelkészek adományaiából külföldre mentek, semmiféle intézkedést sem tett az egyetemes gyűlés. Majd külföldi egyetemekről visszatérve, szép csendesen lelkészekké felavattatnak s a nemzetiségi jogulatlan aspirációk legdühösebb apostolaivá lesznek.

Jól van ez így? Nincs.

Evangyéliomi szeretettel párosult erélyre és igazságos szigorra van itt szükség.

Hulljon, a mi férges . . .

Kettőben bizunk.

Bizunk azon feltevésünkben, — remélve annak igazságában, — hogy a dunáninnyi kerületben jelenlegi püspökük élén tömörülni fognak egyházukat és hazájukat egyiránt szerető férfiak, hogy a rakoncátlan, sem egyházukat, sem hazájukat nem szerető és az oroszszal kaczerkódó elemmel férfias kitartással szembe szállnak s hatalmukat megtörve az igaz ügyet diadalra juttatják.

De bizunk az egyetemes gyűlésben is. Ennek a zsinati törvények értelmében immár körvonalozva van jogköre. Van feloldó, van megsemmítő, de van kényszerítő joga is. Joga és kötelessége a ténykedő püspökök kötelességét ellenőrizni s tőlük a végzések foganatosítását követelni s ha nem teszik, felelősségre vonni. Joga és kötelessége megkövetelni tőlük azt,

hogy nemzetiségi tekintetben magukat gyanussá tett ifjakat fel ne szenteljenek. Joga és kötelessége az egyetemes felügyelőnek is a püspökök e tekintetbeni eljárására felügyelni és tőlük az egyház és a haza javát czélzó intézkedések lelkiismeretes foganatosítását követelni.

Bizunk az egyetemes gyűlésben, hogy ezentúl nemcsak szépen szónokolni, nagy lelkesedéssel határozatokat hozni, hanem azokat erélylyel és következetességgel foganatosítani is fogja, mert ezer szónál szebben beszél a tett. Bizunk egyetemes egyházunk erélyes felügyelőjében, hogy az egyetemes gyűlés határozatait érvényesíteni is fogja.

Ha ez megtörténik, akkor a helyhez kötött és elkülönített nemzetiségi aspirációk nemcsak azonnal megfékeztetni, hanem idővel egészen el is enyésztetni fognak.

Miután jelen cikkem akaratom ellenére már úgy is hosszabbra nyult, röviden még egyet jegyzek meg.

Ha egyházunk vezérlő férfiai és körei az itt ajánlott felosztással nem lennének megelégedve, akkor ajánlom azon új beosztást, melyet a „Budapesti Hírlap“ decz. 5-iki számában bővebben indokoltam s melynek tartalmát e lapok 49-ik száma közleni jónak találta.

Az új beosztási tervet készítő bizottság csakis a jelen állapotokat vette tekintetbe, mi kitűnik abból is, hogy Liptónak csak felső részét csatolta a tiszai egyházkerülethez, de Liptó-Szent-Miklósához csakis azért nem akart nyulni, hogy az jelenleg történetesen püspöki székhely. Hát ez muló baj s rajta könnyen lehet segíteni.

Az új beosztásnak olyannak kell lennie, hogy az, ha nem is századokon keresztül, de legalább hosszú időre érvényesülhessen.

Ilyennek tartom a következő új beosztást:

1) Dunántúl elveszteni Fehér-Komáromot, nyerné Mosonyt, Zágráb és Eszék városokat. Természetes földrajzi kikerekítés. Lenne benne 217934 lélek, 151 egyházközség és 154 lelkész.

2) Dunáninnyi kerület állana: fehérkomáromi, pozsonyvárosi, pozsonymegyei, trencséni, nyitrai, barsi, honti, zólyomi és nógrádi egyházmegyékből. Nyerne két iskolát: a selmecbányai fő- és a beztercebányai algymnasiumot. Lélekszáma lenne 219167, egyházközsége 163, lelkésze 170. Neve lenne: bányai kerület.

3) A tiszai egyházkerület magába foglalná az árvai, liptói, turóczi és a jelenleg birt egyházmegyéket, összesen 225766 lélekkel, 180 egyházközséggel és 182 lelkésszel.

4) A bányai kerület alföldi vagy budapesti új kerületté lenne, melyhez a budapesti, pestmegyei, békési (ez hárommá lenne osztható), bán-sági és bács-szerémi (ketté osztandó) egyházmegyék tartoznának. Lélekszáma 296212, egyházközség 114, lelkész 125.

Ugy az egyik, valamint a másik felosztási tervetnél figyelembe vannak véve nemcsak a földrajzi

és népszerűségi tekintetek, hanem egyszersmind a történelmi tradíció és a helyes közigazgatás föltételei is.

Az első természetesebb és helyesebb, a második czélszerűbb és kívánatosabb. *Thébusz János.*

NEKROLOGOK.

Tóth Sándor †.

Az 1893. évi Advent gyászt hozó volt a soproni alsó egyházmegye szil-sárányai evang. gyülekezetére, mert az elkövetkezett Adventnek első napja beteg ágyban találta szeretett lelkészét. De az ezen alkalommal nyilvánult igaz részvéte a gyülekezetnek csakhamar leverő gyászszá változott, mert adventi örömeinek lelkes hirdetőjét ugyan azon héten decz. 8-án elragadta tőle a halál. Megható volt a halála felett érzett részvétnék nyilatkozata nemcsak saját gyülekezetére s lelkésztársai, hanem a közeli s távoli jó ismerősök, barátok s hívek részéről is. Igen! Mert az ő halálának körülményeit tekintve lehetetlen az Úr Jézusnak a jó pásztorról alkotott képére nem gondolnunk. A jó pásztor, hogy csak egy juha is el ne veszzen sietve indul az egynek keresésére s kész életét is adni annak jólétéért. Így tőn ő is! Influenza miatt őrzött betegsége elhagyja, midőn egy szenvedő hívének gyóntatására hívják. A hideg és ködös idő tüdő-gyuladássá fejlesztette betegségét, a melynek romboló munkáját sem a helybeli, sem a csornai orvosok tudománya, sem az éjt s napot együvé tevő önfeláldozó hű nő szeretetteljes ápolása megakadályozni képes nem volt. Néhány napi rövid szenvedés után úgy mult ki, mint hű pásztor, mint Krisztusának hív szolgája, ki élete koczkáztatásával is gondot visel a reája bizott nyájról. A boldogult született Komárommegyében Szenden, hol édes apja községi jegyző volt a legujabb időkhig. Gymnáziumi tanulmányait Sopronban kezdte, de egy év mulva már Pozsonyban folytatja. Ugyanott végezte a theologiai tanfolyamot is. Mint sok más szorgalmas és tehetséges tanuló, úgy ő is órák adásával igyekszik az ő taníttatása által a szülői házra nehezede terhet könnyíteni. Midőn Pozsonyban a theologiai tanfolyamot elvégezte, egy évre a jó hírnévnek örvendő németországi hallei egyetemre költözött. A hallei egyetemen szorgalmas tanulmányozással eltöltött év után hazájába visszatérván Hontmegyében az Ivánka családnál foglalt elnevelői állást. Ezen nevelői állásában kereste fel őt a fehér-komáromi egyházmegye egyik gyülekezetének Csákvárnak bizalma, de ahonnan rövid idei működés után Győr-Szemerére távozott. Félévi itt működése után lépett házasságra páratlan gyengédséggel szeretett nejével Tóth Ilkával, a mely házassági szent frigy 24 évi boldogság után most halálával szétszakadt. Mintegy 3 évig hivataloskodott Győr-Szemerében, mert a szil-sárányai gyülekezet bizalma hívta meg őt egyházkerületünk egyik kiváló lelkészének helyébe, ki innen más gyülekezetbe távozott. Advent első vasárnapján igattatott itt be ünnepélyesen hivatalába. Itt 22 évet töltött el áldásos munkálkodás között. A 23-ik egyházi esztendő

már betegen találta s betegségét az egyházi esztendő első hetében már halál követte. Szil-Sárányba Adventtel jött, Adventtel távozott.

Lelkészi működésének fölveté a rend és pontosság képezte. E szerint rendezte be házi s családi ügyeit. Fő dolga volt ő neki gyülekezetének gondozása, egyházának s Krisztusának hű szolgálata. Lelkes hive volt egyházunk autonomiájának. Ennek nemcsak teljes érvényesülést engedett gyülekezetében, hanem a még csak látszólagos sérelmeket is szóvá tette illetékes helyen, hogy még látszata is elkerültesse a legjelentéktelenebb dolgokban is az autonomia megsértésének. Lelkészi működésének súlyát a lelkipásztorkodásra fektette. Szorgalmasan látogatta hiveit különbség nélkül. A gazdagokat buzdította, leikésítette; a szegényeket bátorította, erősítette. Az örömben, örvendezett az örülőkkel; a bánatban igazán résztvett a bánódókkal s ilyenkor kifogyhatatlan volt a vigasztalásnak szavaiban. Folytonosan tanulmányozott. Az egyházi irodalmon kívül tanulmányának tárgyát képezték a bibliai nyelvek a héber és a görög, nem különben a latin nyelv. A magán életben rendkívüli szívesség és udvariasság képezték jellemvonását, melyet minden tőle telhető módon kimutatni igyekezett. Mindenkor élénk részt vett az esperességi gyűlés tanácskozásaiban, hol nem egyszer tünt fel talpra esett indítványaival s megjegyzéseivel. Az esperességbeli gyülekezetek benne helyezett bizalma folytán hosszabb ideig viselte az esperességi pénztárnoki tisztet s teljesítette buzgóságáról ismert gyülekezeti felügyelőjének társaságában a népiskolák vizsgálását Rábaközben. S bármivel bizatott meg, mindent, mindenkor hiven s pontosan teljesített, mert azt vallotta elvül, hogy: „a sáfárban az kívántatik meg, hogy mindenben hívnek találtassék.“ Ebből származott a nagy részvét, mely halála alkalmával minden oldalról oly megható módon nyilatkozott.

Temetése decz. 10-én délután 2 órakor ment végbe, a mikor koporsója felett egyik legközelebbi szomszéd lelkésztársa Hérints L. farádi lelkész mondott rövid, az egyházi gyászbeszédre előké-zítő imát. Azután az egész gyászoló közönség bevonult a közeli templomba, hol Laucsek Jónás esperes lépett a gyászlepellet bevonat szószékre s tartotta felette Jel. 2, 10—11 alapított megható gyászbeszédét. Ennek végeztével az egész gyászoló közönség részvétele mellett elkisértetett sírjához, hol Hajas Endre szt.-andrás lelkész magvas gondolatok és költői fordulatokban gazdag verses imában bucsuztatta el a boldogultat hű nejétől rokonaitól, szeretett gyülekezetétől s pályatársaitól. Gyülekezetére a halálát hirdető gyászlapra ezt nyomatta: „Az igaznak emlékezete áldott!“ Ugy legyen!

IRODALOM.

Az „Örálló“ előfizetőit s barátait van szerencsénk tisztelettel értesíteni, hogy lapunk 1894. évi január 3-án tényleg megindul s azontúl hetenkint kétszer, kedden és pénteken, pontosan meg fog jelenni. Munkatársakül ígértek eddig: Andorka Gyula királyi járásbíró, Antal Gábor ev. ref. lelkész, Baksay Sándor ev. ref. esperes, dr. Ballagi Géza jogtanár, a magy. tud. akadémia

lev. tagja, Bartha Mór ev. ref. lelkész, Béksics Gusztáv orsz. gyűlési képviselő, Berecz Antal, Buza János gymn. tanár, Czékus László ág. ev. lelkész, Czinke István ev. ref. lelkész, Csiky Lajos ev. ref. theol. tanár, Csontos József gimnaziumi tanár, Fejes István ev. ref. lelkész, dr. Felméri Lajos egyetemi tanár, dr. Finkey József jogtanár, Gamauf György eperjesi ág. ev. tanítóképző intézeti igazgató, Gérecz Károly ref. néptanító, Géresi Kálmán akad. tanár, dr. Gulyás István gymn. tanár, György Aladár az országos statiszt. hivatal beltagja, Hodossy Béla állami tanítóképző-intézeti zenetanár, dr. Horváth Ödön jogakadémiai igazgató, Hörk József az eperjesi kollégium igazgatója, Joo István debreczeni ev. ref. tanítóképző-intézeti igazgató, Kemechey Jenő a „Szegedi Híradó“ szerkesztője, Kenessey Béla theol. tanár, a prot. irodalmi társaság titkára, dr. Kiss Áron a budai állami paedagogium tanára, Kiss Elek főiskolai tornatanár, Kohányi Gyula a meteorologiai intézet hivatalnokja, dr. Kohn Dávid hírlapíró, dr. Kovács Pál jogakadémiai igazgató, Kovácsy Sándor gymn. tanár, dr. Lipsey Ádám lapszerkesztő, Lukács Ödön ev. ref. esperes, Maklári Pap Miklós gymn. tanár, dr. Masznyik Endre theol. tanár, lapszerkesztő, Mayer Endre theol. tanár, id. Mitrovics Gyula theol. tanár, a sárospataki főiskola főigazgatója, ifj. Mitrovics Gyula dr. gymn. tanár, Mocsáry Lajos földbirtokos, Nagy Gusztáv theol. tanár, Novák Lajos ref. lelkész, Öreg János dr. akad. tanár, Pásztor Sámuel főiskolai zenetanár, Poszvek Sándor ev. lyc. igazgató, Pruzsinszky Pál gymn. igazgató, Radácsi György theol. tanár, lapszerkesztő, dr. Rácz Lajos gymn. tanár, Révész Kálmán ref. lelkész, Sántha Károly ág. ev. lelkész, dr. Serédi P. Lajos gymn. tanár, S. Szabó József gymn. tanár, Szabolcska Mihály ref. lelkész, dr. Szabó Aladár theol. tanár, Szász Béla egyetemi tanár, dr. Székely György akad. tanár, Szóts Farkas theol. tanár, Tóth Sámuel theol. tanár, dr. Várnay Sándor hírlapíró, Vécsey József a tornai ev. ref. egyházmegye gondnoka, Vértessi Arnold író, Vértessi Gyula író, Zombory Gedő ev. ref. lelkész, dr. Zsindely István jogtanár.

Ezekon kívül ígéretet tettek lapunk szellemi támogatására dr. Váradi Antal író és lapszerkesztő, Trszttyénszky Ferencz theol. tanár és lapszerkesztő, Wargha Lajos theol. dekan, Zsoldos Benő gymn. tanár.

Az a remény biztat, hogy e diszes névsor rövid idő alatt még kitűnő nevekkel fog gazdagodni s e férfiak támogatására alapítjuk azt a reményünket, hogy az „Ör-álló“ a maga elé tűzött magasztos hivatásnak minden irányban meg fog felelni.

E reményben kérjük és várjuk az érdeklődő közönség pártfogását. Tisztelettel:

Csengey Gusztáv,
főmunkatárs.

Dr. Bartha Béla,
felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Steinfeld Jenő,
kiadó.

BELFÖLD.

A felső-soproni ág. hitv. evang. egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

Említés volt tve e beces lapban, hogy Sopron és Ruszt szab. kir. városi egyházközségek, melyek eddig egyházmegyei jogokkal bírtak, a zsinati törvények rendelkezése által e jogtól megfosztatván, a felső-soproni egyházmegyéhez csatlakoztak. Ezen csatlakozás következtében a volt egyházmegye tisztikara leköszönt s a régi egyházmegye megszűnt. Ebből t. i. a régi egyházmegyéből és a hozzá csatlakozott két városi egyházközség egyesítéséből előállott a lélekszámban kétszer akkora naggyá lett, tekintély és befolyásban jelentékenyen nyert új egyházmegye, a mely f. é. november 29-én Harkán tartotta szervezkedő közgyűlését.

Ezen gyűlésen nyert mindennek előtt végleges befejezést a nevezett két szab. kir. városi egyházközség csatlakozási ügyé; a gyűlésnek második kiemelkedő mozzanatát képezte a megválasztott új esperes Renner Henriknek esp. hivatalába történt beiktatása és az egyházmegyei új tisztikar megalakítása. A történelmi nevezetességű közgyűlés lefolyása különben a következő volt:

Pontban reggeli 9 órakor indult az egyházmegyei összes egyházközségek nagyszámú képviselőiből alakult impozáns menet Renner esperes és elnöktársa dr. Schreiner Károly egyházmegyei felügyelő vezetése alatt a már is ünnepi közönséggel megtelt templomba, hol egy alkalmi ének elzengése után oltár elé lépett Pieler Mátyás kaboldi lelkész, ki történelmi vonatkozásokban gazdag, magas szárnyalású alkalmi beszédet tartott, melyből azon tudomást szereztük, hogy a korábban meglévő szoros viszony a városi és a falusi egyházak közt itt Sopron vidékén 1840 óta mindinkább meglazult, minek következtében az utóbbiak ezután is egymással szövetségbe az egyházmegyét alkották, az előbbieket pedig lassankint különváltak. Áldólag kiemeli a jelent, a mely az egyesülést ismét létrehozta és hiszi s reményli, hogy a létesült egyesülés üdvös hatással lesz az összes tényezőkre. A rövid istentisztelet után Dr. Schreiner K. egyházmegyei felügyelő megnyitotta a gyűlést, üdvözlővén mindennek előtt Sopron és Ruszt egyházközségeinek képviselőit, egyúttal azon óhajának adva kifejezést: vajha a ma végbemenő végleges egyesülés áldásossá válnék a régi egyházmegye s az ebbe belépett két városi egyházközségre nézve is, mire dr. Gebhardt József soproni felügyelő a csatlakozott egyházak nevében azon hitbuzgó kijelentést tevő, hogy ők testestül lelkestül fogják az egyházmegye üdvét, javát előmozdítani, a testvéries viszonyt ápolni s Isten országa terjesztésében közreműködni, egyúttal kérve, hogy az egyházmegye a jövevényeket szívesen fogadja kebelébe. Ugyanennek adott kifejezést a soproni főiskola nevében Gombócz Miklós gym. igazgató, mire mintegy megszentelő „Ámen“-ül a jó hírnévnek örvendő s több ízben babérokat is aratott harkai dalkör egy kitűnően előadott himnuszban az Isten segédelmét esdette a kötött szövegszöveghez.

Most következett a gyűlés második fontos tárgya, ú. m. Renner Henrik megválasztott új esperes hivatalba iktatása, mely is a milyen egyszerű, épen olyan

magasztos volt. Végezte az egyházmegyei lelkészi kar Nestora Schroedl József balfi lelkész, ki miután a beiktatandót, mint az Úrban testvérét és most már előjáróját jogai és kötelességei hű és lelkiismeretes gyakorlására és teljesítésére kenetteljes szavakban buzdította volna, kézretétel és áldás közt behelyezé a közbizalom által felajánlott esper. hivatalába. — Erre az új esperes letévé hivatali esküjét és megtartotta eszmékben gazdag s nagy lelkesedéssel fogadott programbeszédjét, mire fölemelkedett Brunner János soproni lelkész s nagyhatású beszédben üdvözlé az esperest tisztársai nevében, biztosítva őt testvéries támogatásukról, viszont kérve őt, hogy fontos hivatalában a testvérek üdvéről se felejtkezék meg. — S miután az egyházmegyei felügyelő a maga részéről is újolag történt megválasztását megköszönte s az egyházmegyei nyugdíj-alap javára 100 frtnyi szeretetadományt — mit a közgyűlés hálás lelkesedéssel megköszönt — a gyűlés asztalára letett volna, következett a közgyűlési napirend utolsó részének letárgyalása, vagyis az egyházmegyei tisztikar megválasztása.

Jegyzőkké választattak egyházi részről: Francz Vilmos ruszti és Solcz Ödön ágfalvai lelkészek; világi részről: Conrad Lajos felügyelő és Fleischacker F. tanár. — Pénztárnokokká lettek: Stiegler Gusztáv soproni, Breyer Jakab medgyési lelkészek. — Ügyészekké: Dr. Arnhold Károly és dr. Lágler Alfréd, soproni ügyvédek. — Levéltárnokokká választatott: Zábrák Dénes soproni lelkész.

S miután még a törvényszék, számvevőszék, iskolai és szervezésügyi bizottságok megalkottattak, a történelmileg nevezetes gyűlés az elnökség életésével véget ért.

Gyűlés után a nagy számmal egybesereglett egyházközségi képviselők Renner H. esperes vendég-zerető házánál gyűltek össze közös ebédre, mely oly jó hangulat mellett költetett el, hogy Lenk Lajos soproni presbyter az új egyházmegye ezen első gyűlésének alkalmából 50 frtot tett le esperes úr kezéhez valamely közelebből meghatározandó egyházmegyei cél létesítésére. — A szeretet és tisztelet hozta létre az egyesülést, és reméljük, hogy a szeretet hatása alatt a most még csak külsőleges egyesülés igazivá, bensőséggé fog fejlődni. Ezt adja a jó Isten!

VEGYESEK.

— **Előfizetésre való felhívás.** Az „Evangelikus Egyház és Iskola“ a jövő 1894. évvel tizenkettedik évfolyamát kezdi meg.

Ha általában szüksége volt e lapra evangyéliumi egyházunknak, úgy a jelen belső átalakulásnak, rendezési kiépítésnek küszöbén valamint az országgyűlési törvényjavaslatok által alkotandó új helyzettel szemben nemcsak szükséges, hanem kiválólag fontos ezen egyetlen magyar egyházi közlönyünk fentartása.

Hogy hivatásának megfelelhessen, nem nélkülözheti az anyagi és szellemi támogatást. Ezeket kérve felhívjuk egyházunk híveit, sziveskedjenek mielőbb előfizetésökkel, esetleg megrendelésükkel biztosítani a lap fenmaradását és szellemi buzgó közreműködésökkel befolyásának terjedését fokozni.

A lap ára a régi: egész évre 6 frt = 12 korona, félévre 3 frt = 6 korona, negyedévre 1 frt 50 kr. = 3 korona.

A hátralékosokat tartozásaik kiegyenlítésére tisztelettel felkérjük.

Szerkesztőség.

— **Gyönyörű karácsonyi ajándék.** A budapesti ág. hitv. ev. női gyámintézet a kovil-szt. iváni egyházközségnek, daczára annak, hogy a nevezett község folyamodványa nem is érkezett a budapesti női gyámintézethez, karácsonyi ajándékkul egy értékes oltári kelyhet küldött. A fent nevezett egyházközség kedves kötelességének ismeri, hogy a keresztyén szeretetben munkás jótévéjének nagybecsű ajándokaért a nyilvánosság útján is forró köszönetet mondjon, s egyszersmind további működésére Istentől áldást kérve a női gyámintézetnek virágzást és sok boldogujévet kívánjon!

Spannagel József, lelkész.

— **Karácsonyfa a pozsonyi diakonisszaintézetben.** Karácsonyestjét f. hó 24-én ünnepelte a pozsonyi diakonisszaintézet a diakonisszák a kórház ápoltnai és az árvák jelenlétében a diakonisszai női dalkör közreműködése mellett válogatott és áhítatos közönség részvete mellett. Urunk születésére vonatkozó szentirási helyek olvasása és karénekek váltakozó előadása után Fürst János lelkész szokott ékesszólással a hit melegétől áthatott szavakkal ecsetelé a pillanat fontosságát az egész keresztyénségre, helyi egyházunkra és diakonisszaintézetünkre nézve is. Ez alkalommal adta át a szónokló lelkész az eisenachi Gusztáv Adolf nőegylet adományából a magyarhoni e. e. e. gyámintézet által intézetünknek ajándékozott és Zelenka Pál püspök úr ó méltósága által megküldött házi bibliát is. A karácsonyfa ragyogó fényénél ragyogóbb volt a gyermekek öröme és az egyháznak jelenlévő hívei Istent áldó lélekkel távoztak e vallásosan lélekemelő ünnepélyről.

— **Válasz Francz Ede kartársam szives kérelmére.** A közlött nyilt levelező lap tartalma felett felháborodva nem sok gondot fordítottam arra, hogy a postabélyegzőjét alaposan megvizsgáljam s minthogy annak nem is tulajdonítottam valami nagy fontosságot; de a mennyt leolvashattam belőle, annyit közöltem s így jutott Orsova oda, holott csakugyan a vonatra lett bedolva a Budapest-Orsovai vonalon, még pedig Albertiben (Pest m.). — Távól legyen tőlem, hogy Francz kartárs urat gyanítottam volna a levél írójának — de azt hiszem, hogy e lap t. olvasói közül szintén nem gondolt senki sem kartárs úrra, mert hiszen a levelező lap így kezdődik: „T. uram! Ön pályáznai óhajit ide?“ — már pedig azt tudja mindenki, hogy Orsován nincs üresedés. — A „jóakaróm“-nak, ki ama sorokkal megtisztelt; nyomára jöttem, úgy szintén Strba János modor-királyfai kartársam is, a ki még külömb kitüntetésben részesült általa. — Nevét azonban nem közlöm, hanem sérteget bajtársammal együtt igyekezni fogunk törvényes úton elégtételt szerezni. — Kartárs úr tehát semmi körülmények között nem gyanúsítható ama sorok írásával. — Hibáért elnézését kérve maradtam T.-Erzsébetlakon 1893. decz. 27.

Doleschall Lajos, ev. lelkész.